
Na de Brexit: Nederlandse verwachtingen voor het biologisch visserijonderzoek in EU context

Tammo Bult, Director Wageningen Marine Research;

Vice President International Council for Exploration of the Sea – www.ices.dk;

President European Fisheries and Aquaculture Research Organisation – www.efaro.eu;

Rondetafelgesprek Commissie Europese Zaken over Brexit, Tweede Kamer, 7 juni 2017

Inleiding: Al meer dan 100 jaar¹ is onafhankelijk biologisch visserijonderzoek in Europa hét voorbeeld van internationale samenwerking en afstemming ten behoeve van het gedeeld beheer en gebruik van visbestanden in Europese wateren: Data worden in gezamenlijkheid verzameld en geanalyseerd, en gezamenlijke adviezen opgesteld. ICES (International Council for Exploration of the Sea, www.ices.dk) in Kopenhagen heeft bij al deze stappen een belangrijke coördinerende rol. Deze organisatie en samenwerking omvat alle landen rond de North Atlantic, en dus ook landen buiten de EU, zoals Noorwegen, Rusland, Canada, Amerika. Dit toegepast wetenschappelijk visserijonderzoek wordt in Nederland uitgevoerd door Wageningen Marine Research (WMR²) als een van de kerntaken binnen het brede scala aan marien ecologisch onderzoek dat WMR uitvoert. Dit internationaal afgestemde onderzoek wordt hoofdzakelijk in opdracht van het Ministerie van EZ uitgevoerd op basis van strikte EU verordeningen en verdragen. Tevens wordt op basis van deze verordeningen door Wageningen Economic Research³ o.a. bedrijfs- en socio-economisch onderzoek met betrekking tot de visserijsector uitgevoerd. In de Brexit context is dit onderzoek essentieel om bijvoorbeeld de potentiële bedrijfseconomische impact van mogelijke Brexit-scenario's te analyseren.

Dataverzameling: Biologische data die inzicht geven in de opbouw⁴ van een visbestand vormen de basis van alle toestandsbeoordelingen en daaruit voortvloeiende advisering voor het beheer van dat visbestand. Dit beheer wordt uitgevoerd onder het EU Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) en gerelateerde richtlijnen zoals Kaderrichtlijn Marien (KRM). De EU Data Collectie Verordening (DCF) vormt de basis voor de dataverzameling die uitgevoerd wordt in de Lidstaten. De gestandaardiseerde methodiek van dit onderzoek (ruimtelijke en temporele schaal, intensiteit en vereiste kwaliteit) wordt sterk internationaal afgestemd binnen daarvoor gespecialiseerde EU Coördinatie Groepen en ICES werkgroepen. Het Verenigd Koninkrijk speelt, gezien de belangen bij vele visbestanden en de geografische ligging, een grote rol binnen de dataverzameling. Als zodanig levert het VK dan ook cruciale data voor visbestanden die voor Nederland van groot belang zijn, zoals makreel en haring en schol en tong.

De bijdrage door het VK aan het verzamelen van deze data is na de Brexit onzeker, hoewel de betrokken onderzoekers aangeven dat de intentie is door te gaan op de bekende weg. Echter, de co-financiering via het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV) voor dit kostbare onderzoek zal wegvallen en aangezien de visserij een sleutelrol speelde in de aanloop naar het Brexit referendum, valt te verwachten dat de nationale uitgaven voor visserij en bijbehorend onderzoek onder een vergrootglas zullen komen te liggen. In het verleden heeft het VK zich, om redenen van budgetbeperkingen, teruggetrokken uit een langlopend visserijonderzoek naar platvisbestanden; idem voor de camerasurveys voor Noorse kreeftjes in visgronden die voor de Britse vissers minder belangrijk zijn maar wel voor de Nederlandse vissers van groot belang zijn. Dit ondanks de verplichting vanuit de EU. Noorwegen heeft iets soortgelijks gedaan toen het land zich onverwacht terugtrok uit makreelonderzoek. Aangezien er voor Noorwegen, net als VK na de Brexit, geen EU verplichting geldt, kan dit een relatief eenvoudige nationale beslissing zijn. Naar aanleiding van het Noorse vertrek moest Nederland de bijdrage aan dit onderzoek fors intensiveren om het onderzoek te redden.

¹ ICES, de *International Council for the Exploration of the Sea* is gevestigd in Kopenhagen en opgericht in 1902, onder andere met Britse, Russische, Noorse en Nederlandse inbreng. Ten aanzien van het beheer, management en gebruik van de EU visbestanden is ICES, als intergouvernementele wetenschappelijke organisatie, het belangrijkste adviesorgaan voor de EU. (www.ices.dk)

² <http://www.wur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Onderzoeksinstituten/marine-research.htm>

³ <http://www.wur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Onderzoeksinstituten/economic-research.htm>

⁴ Basaal gezien gaat het hierbij vooral om de leeftijds- en geslachtsverdeling van een bepaalde vispopulatie.

Toestandsbeoordelingen en advisering: Vertrek uit de EU zal, naar huidige verwachting, geen invloed hebben op de deelname van het VK aan de ICES werkgroepen belast met toestandsbeoordeling en advisering. Los van de formele vertegenwoordiging van het VK in de bestuurslagen van ICES, is het VK vertegenwoordigd in gespecialiseerde werkgroepen die zich elk richten op bepaalde visbestanden in een bepaald gebied. Deze groepen bestaan, in beginsel, uit vertegenwoordigers van de landen die belang hebben bij die visbestanden. Het VK neemt deel aan de voor het VK relevante groepen en aangezien die relevantie niet direct zal wijzigen zal de deelname dat naar verwachting ook niet. Mogelijk wordt de deelname, wederom gezien de enorme aandacht voor de visserij in de Brexit campagne, zelfs geïntensiveerd. Niet EU-lidstaten als Noorwegen, IJsland en Rusland nemen binnen ICES ook hun verantwoordelijkheid voor analyse en advisering, het VK zal naar verwachting dit voorbeeld volgen gezien de grote economische belangen in de visserij. De impact op de Nederlandse bijdrage is zeer waarschijnlijk marginaal.

Overig onderzoek: Binnen grote EU onderzoeksprogramma's zoals Horizon 2020 (H2020, EU programma gericht op onderzoek en innovatie) is het VK partner in diverse consortia, en stopzetting van deze bijdrage is onwaarschijnlijk. Voor de vorming van nieuwe consortia ten behoeve van EU projecten, zoals voor een huidige *call for proposals* met betrekking tot coördinatie van EU dataverzameling, wordt er terughoudendheid waargenomen, zowel binnen als buiten Nederland, om het VK als leider of zelfs als partner in een consortium op te nemen. Dit komt vooral voort uit onzekerheid over de gevolgen van het opnemen van VK partners in consortia die in competitie aanspraak proberen te maken op EU funding. Samenwerking in dit soort onderzoeksprojecten is cruciaal: gezamenlijk onderzoek leidt tot een gedeeld beeld van kansen, problemen en mogelijke oplossingen, en ook meer slagkracht door een bredere expertise. Die gezamenlijkheid is essentieel om tot daadwerkelijke gezamenlijke en gedragen oplossingen te kunnen komen in de praktijk.

Kortom: Samenwerking in dataverzameling, analyse en wetenschappelijke advisering is essentieel voor een gezamenlijke kennisbasis en goed beheer van Europese wateren (visserij & ecosysteem). Wij verwachten dat het VK in de toekomst meer eigenstandig op gaat treden voor wat betreft dataverzameling, met consequenties voor EU lidstaten. Wij verwachten niet dat de bijdrage en inzet van het VK rond gezamenlijke analyse en advisering zal verminderen. Verder verwachten wij een zeer ongewenste terugval in de wetenschappelijke samenwerking, waarvan de diepte en duur bepaald wordt door de voortvarendheid van betrokken landen om dit te voorkomen. De Brexit heeft naar het zich nu laat aanzien geen directe, grote impact op de opzet en structuur van het Nederlandse visserijonderzoek op de korte termijn.